

Julia Privedjonnaja, de Russische activiste die is veroordeeld tot dertig dagen gedwongen onderzoek in een psychiatrische inrichting in Moskou.

FOTO GEERT GROOT KOERKAMP

• Gedwongen opname voor wie anders denkt

Strafpsychiatrie keert langzaam weer terug

Een activiste van een Russische commune moet onder dwang een psychiatrisch onderzoek ondergaan. De psychiatrie als wapen in de strijd tegens andersdenkenden keert terug in Rusland.

Geert Groot Koerkamp
Moskou

De 35-jarige activiste Julia Privedjonnaja maakt zich op voor op een gedwongen verblijf van dertig dagen in een psychiatrisch ziekenhuis in Moskou, waarna artsen moeten besluiten of zij wel psychisch gezond is. Voor haar vertrek belegt ze vandaag een persconferentie over de toedracht van haar arrestatie ruim twee jaar geleden, de zware beschuldigingen die tegen haar zijn ingebracht, en over de angst voor de uitslag van het komende onderzoek.

Privedjonnaja oogt ontspannen. Ze is een frêle, welbespraakte vrouw die niet de indruk wekt dat ze tot kort geleden geruime tijd in gevangenis heeft doorgebracht. Ze zou een 'illegale gewapende organisatie' hebben opgezet. „Als je daarop gaat zoeken op het internet, kom je namen tegen van Tsjetsjeense terroristen als Basajev en Chattab”, lacht ze. „En Julia Privedjonnaja.”

De organisatie in kwestie heet Portos. Het is een groep idealisten die op zoek is naar een 'theorie van het geluk' en die in de praktijk probeert te brengen in een zelfvoorzienende commune, die zich aanvanke-

lijk vlakbij Moskou bevond. Roken en drinken waren er uit den boze, gedichten schrijven en voordragen was een verplicht onderdeel van het dagelijks leven.

Aan de idylle kwam een abrupt einde in december 2000, toen een zwaar bewapende politie-eenheid het terrein binnenviel en de boel kort en klein sloeg. Twee meisjes kregen celstraffen van zes en acht jaar opgelegd. De organisator, Joeri Davidov, verdween voor jaren in een psychiatrische inrichting. De directe aanleiding blijft onduidelijk, of het moet zijn dat de commune een aantal jachtgeweren bezat en sommige leden rondliepen in camouflagekleding. Een nieuwe commune was snel gevormd over de grens in Oekraïne, waar veel Portos-leden vandaan komen. De Oekraïense autoriteiten legden hun geen strobreed in de weg.

In 2008 werd Privedjonnaja buiten haar huis in Moskou in de boeien geslagen als een van de organisatoren van de 'gewapende organisatie'. 77 dagen zat ze achter slot en grendel, een ontzuisterende ervaring. „De cellen waren halfdonker en er renden ratten rond. Eens per dag kregen we watersoep.”

Met de bewijsvoering tegen haar wilde het niet vlotten. De schaarse getuigen hadden onder dwang verklaringen afgelegd die ze later introkken. Het Openbaar Ministerie nam zijn toevlucht tot de psychiatrie. Experts van het beruchte Serbski-instituut in Moskou, waar ooit Sovjet-dissidenten geregelde gasten waren, concludeerde dat Privedjonnaja 'afwijkingen' had en voor nader

onderzoek een maand moest worden opgenomen.

Vorige week gaf het Hooggerechtshof groen licht voor de opname. „Waarom bent u eigenlijk zo bang voor die opname?”, vroeg de rechter. Die vraag leidde tot onderdrukt gelach in de zaal. „Het is gewoon een ziekenhuis. Sommige mensen doen hun best daar terecht te komen om hun zenuwen tot rust te brengen.” Privedjonnaja legde uit dat zij zichzelf psychisch gezond beschouwt en dat er geen enkele reden is haar dertig dagen lang de vrijheid te ontnemen. Onafhankelijke psychiaters hebben haar gezond verklaard.

Haar bezwaren bleken aan dovemansoren gericht, net als het feit dat Privedjonnaja zich gesteund weet door oud-Sovjetpresident Michail Gorbatsjov en ook de inmiddels overleden Nobelprijswinnaar Aleksandr Solzjenitsyn, die haar ooit persoonlijk opbelde.

De werkelijkheid is minder onschuldig dan de rechter wil doen geloven. „Zo'n onderzoek betekent dat iemand minimaal drie weken in een psychiatrisch ziekenhuis zit, te midden van mensen met ernstige psychiatrische stoornissen”, zegt Ljoebov Vinogradova, een expert van de Onafhankelijke Psychiatrische Associatie. „Het is een middel om druk uit te oefenen op mensen, om ze bang te maken, waarbij psychiatrie wordt gebruikt voor niet-medische doeleinden.” Volgens Vinogradova is sprake van een trend. „Men probeert mensen die gewoon ergens tegen protesteren naar een psychiatrisch ziekenhuis te sturen.”

'In feite is iedere maatschappelijke activiteit abnormaal'

In de Sovjet-Unie was opsluiting in een psychiatrische inrichting een veelgebruikt middel tegen andersdenkenden. Tienduizenden kregen in die tijd de diagnose 'schizofrenie' en verdwenen voor kortere of langere tijd naar het Serbski-instituut of andere beruchte instellingen, onder hen de bekende dissident Vladimir Boekovski. Aan die

praktijk kwam een einde met de val van het communistische regime in 1991, maar veel van de psychiaters die actief hebben deelgenomen aan de repressie van dissidenten zijn tot op de dag van vandaag in functie. Mensenrechtenorganisaties vrezen voor een sluipende terugkeer van de strafpsychiatrie. De schaal ervan is niet te vergelijken

met die in de Sovjet-tijd, maar het gebeurt steeds vaker dat oppositieleiden het stempel 'niet normaal' opgedrukt krijgen en in een psychiatrische molen terechtkomen. Julia Privedjonnaja zegt dat de psychiaters van het Serbski-instituut haar op het hart hebben gedrukt dat in feite iedere maatschappelijke activiteit 'abnormaal' is.